

Ivan Šarčević
PRVE GODINE SVEĆENIŠTVA¹
Vrijeme je da se zastane

Smatrao sam važnim da razmišljanje u sklopu jurisdikcijskoga seminara ove godine ne usmjerim toliko na ono *kako* trebamo pastoralno djelovati nego više na tematiku *kako smo i tko smo* zapravo. Iz odgovora, ili barem pokušaja odgovora na ta pitanja, trebalo bi proizići i naše djelovanje. Htio bih, naime, što iz vlastita iskustva, što iz susreta i iskustva svećenika prvih godina kazati nešto o problematici toga vrlo delikatnog životnoga razdoblja s osnovnom tezom koju ću pokušati rasvijetliti da nam iz poziva treba uslijediti poslanje. Htio bih da ovo bude i poticaj na otvorenu diskusiju a i međusobnu izmjenu mišljenja.

ISKUSTVO SUVIŠNOSTI

Ponajprije valja kazati da je, objektivno gledano, izravno nasljedovanje Isusa Krista, a time onda svećenički poziv oduvijek predstavljao tešku odluku i mukotrpan životni put. Čini se da je to danas još više. Ovdje navodim samo neke oznake zapadnoga kršćanstva a onda i našu specifičnu situaciju koje otežavaju poslanje svećenika i čine ga suvišnim.

U vremenu vrtoglava pluralizma i relativizma religioznih putova, svećenik je sve manje nužna referentna osoba. Sve je manje ljudi koji traže ili očekuju što će reći svećenik u temeljnim pitanjima života kao što su tko je čovjek, tko je drugi pored mene, ili koji je smisao života, da ne kažemo kako do spasenja, tko je uistinu Isus Krist, tko je Bog. Ako svećenik nešto danas znači,

¹ Predavanje je održano u Sarajevu (rujan 2004.) u sklopu jurisdikcijskog seminara.

onda on više predstavlja neki usputni, redovito potvrdni a najmanje proročki putokaz u pitanjima gotovo «čiste svjetovnosti» kao što su gdje provesti subotu večer, kamo na izlet, kako organizirati neku obiteljsku ili župnu feštu, kako otvoriti novu školu ili asfaltirati put, kako se odnositi prema politici ili za koga glasati.

U moru duhovnih ponuda koje više ne pretendiraju na ikakvu apsolutnost, osim apsolutnosti svjetovnoga i autonomnoga, suvremeni čovjek biva gurnut na individualnu stazu; zaključuje kako mu je najbolje da svoj duhovni život programira i ostvaruje sam. Krivo je, dakle, kazati da suvremeni ljudi nisu duhovni, religiozni, ili da imaju nešto posebno protiv današnjih svećenika što prije nije bilo. Naprotiv, religiozniji su nego i slutimo, pozorniji na slušanje nego prije. Međutim, tolerancija koja traži relativiziranje svake apsolutnosti, te neobvezatnost učitelja i svjedoka kako ne bi djelovali nekorektni, nasilni i fanatični, sili i naše vjernike da sami sebi propisuju svoje zavjete, molitve, svoje postove i hodočašća, da sami postavljaju kriterije svoje vjere i vjerničke pripadnosti, konačno da sami sebi budu svećenici. Stoga je suvišnost jedno od temeljnih iskustava suvremenih svećenika. Osjećati se suvišnim a ne korisnim, uzdrmava čovjeka u njegovoj najitimnijoj biti.

A u našoj situaciji, situaciji katoličkoga svijeta u BiH, ta se suvišnost iskusi još drastičnije. S velikim ratnim traumama i gubicima na svim područjima, kao manjina, uz osjećaj ugroženosti, bila ona stvarna ili manipulirana, katolici kod nas nužno u svećeniku sve više vide čovjeka javnosti, materijalne (humanitarne) moći i položaja nego duhovnika i pratitelja u vjeri. Zato oni svećenici koji nisu svjetovno moćni ili koji se dobrovoljno ili «po kazni» nalaze po iseljenim župama ili zabitima, među oronulim starcima koji očekuju smrt i eventualni posjet svoje djece izdaleka, nerijetko osjećaju suvišnost svoje službe ili su se prepustili protoku vremena uz pronalaženje vlastitih načina kako svoj život učiniti zanimljivim, često i u nesuglasju s temeljnim pozivom. U našoj situaciji biti svećenikom zahtijeva dodatni napor duha i stalno bdijenje u izgradnji unutarnjega čovjeka, formiranje snažne vjerničke osobnosti.

UNUTARNJE SIGURNI VANJSKI OBAZRIVI

Što je sa svećenicima prvih godina njihova svećeništva? Prva godina redovito nije toliko upitna pa ni teška. Što zbog

novosti svega što susrećemo, što zbog fascinacije novoga statusa i osjećaja da smo završili onaj propisani a i izvana nametnuti red zajedničkoga života na bogosloviji. U prvoj godini i sami vjernici, osobito mladi i djeca, s otvorenošću i zanimanjem prate sve naše pokrete, jer osjećaju da je nova osoba, nekakva novost stigla među njih. Radoznali su na sve što činimo, možemo i pogriješiti, jer još nismo stekli rutinu i profesionalizam, ali se u svemu osjeća autentičnost onoga što smo si zadali da ćemo biti, pa se naše pogreške lakše i prihvaćaju i razumiju.

Redovito se u prvoj godini još uvijek spremamo za svoje nastupe. Osjećamo odgovornost pred onima koji nas slušaju, uvažavamo njihovu problematiku, možda čak i više nego što ona objektivno jest. Nesnalaženje ili nekompetentnost pokrivamo iskrenošću i brigom što nam vjernici cijene s razumijevanjem.

I život sa župnikom ili nešto većoj zajednici ne predstavlja, redovito u prvoj godini, nekakvih poteškoća. Novi početak, naravno, nosi dosta muka oko snalaženja. Zadnje godine na bogosloviji proveli smo relativno dobro, jer smo stekli status starijih i poštivalo nas, a s prvom godinom svećeništva opet krećemo u novo učenje. No, iako poteškoće postoje, lakše se nose. Lakše prihvaćamo nepravde, nerazumijevanja, iskorištavanja. Polazimo odatle da je razumljivo da tako bude jer smo najmlađi. Naša privlačnost, mladost i zanimljivost svijetu čini od nas ljude koji lakše podnose svakodnevne napore i čudimo se kamo se sve ljudi ne upliću i kakve ih sve sitnice ne muče. Čudimo se nerijetko uskoči i dvoličnosti starijih svećenika i radujemo se što nismo takvi.

Govorim ovdje, prema svome uvidu, o redovnom putu. Ne mislim dakle na one koji su s malim postotkom entuzijazma postali svećenici ili koji nose nekakav težak osobni problem ili zapetljanost iz bogoslovije ili čak iz obitelji. Sve u svemu prva, kod nekoga i druga godina, prođe u relativnome unutaršnjem miru i sigurnosti puta. Nju možemo označiti i jednim duhovnim paradoksom: *dok smo unutaranje sigurniji u poziv, naše vanjsko djelovanje, iako nije toliko sigurno, jest uvjerljivo i vjernički koherentno.*

VANJSKI SIGURNIJI – UNUTARNJE UZDRMANIJI

Kasnijim godinama dolazi do promjene. Osjećamo kako više nismo početnici i kako je naš nastup sigurniji. Manje se za njega spremamo. Manje je toga što nam je nepoznato, strano

ili novo. Pronalazimo svoj način ponašanja. Vjernici nam nisu više zanimljivi kao u počecima. Naši susreti s njima zadobivaju rutinu. Iako izvanjski sigurniji, iskusujemo, ako se imamo vremena sastati sa sobom, da se sve više profesionaliziramo, da smo izučili govoriti s gotovim odgovorima, da nas sve manje stvari dubinski pogađaju. Nije nam više dosta što smo vanjski slušani, tražimo veću blizinu i razumijevanje. Iskustvo suvišnosti pojačano je iskustvom samoće. A teško je živjeti bez ostvarenja dubljih osobnih odnosa. Stalno bavljenje religioznim, uljuljava nas da je to dostatno za odnos s Bogom. Previše posla i aktivnosti, osobito na većim župama, odaje impresiju naše trajne zauzetosti. Iskusujemo iscrpljenost i to ne toliko na razini tjelesnoga nego duha što se danas često engleski naziva *burne-out* (sagorijeti). Duhovno nismo više poletni.

U tim godinama dio nas, upravo zbog potrage za većom afektivnošću u jačem smo kontaktu sa svojima i često posjećujemo roditeljsku kuću i obitelj. U obiteljskim vezama se osjećamo bolje. U obitelji, osobito za majku, imamo privilegirani položaj. Ponetko od nas preuzima i dio odgovornosti i rješavamo obiteljske stvari unatoč stvarnoga Isusova poziva da napustimo vlastiti dom.

Dio nas opet pronade vlastiti krug istomišljenika, kolega ili mlađih župljana, s kojima provodimo dosta vremena. U tom smo društvu pronašli emocionalni ventil i blizinu za ozbiljnost koju inače moramo pokazivati pred vjernicima. U tom društvu konačno možemo biti ono što stvarno jesmo.

Ponetko od nas reaktivira afektivnu vezu s djevojkom iz studentskih dana ili se, ne uvijek samo vlastitom nakanom, nađe u novoj vezi. Treba naglasiti kako se to ne događa čistim našim htijenjem, nego se često upletemo u vezu iz milosrđa, iz srodnosti duša, sa ženom koja se našla također u emocionalnom raskoraku i razočaranju u vlastitoj braku ili obitelji, ili u čežnji za promjenom i avanturom.

Govorim naravno o nekim pojavama što nije uvijek pravilo niti kod svih mladih svećenika. Uglavnom, osnovna karakteristika jest da izvanjski djelujemo sigurniji, moćniji, profesionalniji ali unutarne smo umorniji pa zapuštamo svoj duhovni rast.

DUHOVNOST I ZAJEDNIŠTVO

U sljedećem bih naveo što bi trebalo činiti u prvim godinama da se u kasnijim godinama svećeništva ne dogodi frustracija i

rezigniranost. Poziv nije naše vlasništvo, siguran posjed koji bi nam bio osiguran za vječnost, nego takva zbilja nad kojom treba bdjeti i koju treba njegovati. Zato i prije pastoralnoga djelovanja važno je pročitati izvor iz kojega ono proistječe. Osnovne dvije stvari oko kojih bi se u današnje vrijeme trebala usredotočiti naša osoba jesu duhovnost i zajedništvo.² Za duhovnost, odnosno izgradnju unutarnjega čovjeka važna je autentičnost prema sebi i osobni odnos s Bogom. Za zajedništvo je važno svjedočenje transcendencije, svjedočenje Isusa Krista, svjedočenje nade i otvorenost za suradnju.

1. Među prvim stvarima koju možemo nazvati i krepošću a koju bismo trebali njegovati ili iznova zadobiti, ako smo je putom potrošili, jest *autentičnost* što se u evanđeoskom smislu označava poniznošću.³ To ne znači ponižavati se, nego prihvatiti realnu sliku o sebi, biti iskren i pošten prema sebi, uvidjeti svoje stvarno stanje kao i živjeti stvarnost koja nas okružuje. Ne može se ništa učiniti bez stvarne istine o nama samima i okolnostima u kojima živimo. Pogibeljno je upasti u vlastitu laž, u laž o sebi, bila to da se precjenjujemo bilo da se podcjenjujemo. Većini ljudi uopće nedostaje autentičnosti, prirodnosti, samopouzdanja i samopoštivanja, pa se zanosimo ili mjerimo vanjskim uspjesima ili neuspjesima, vlastitom ulogom, ili živimo u jednoj vrsti izolacije od postojećega, u vlastitom svijetu intimnosti kojega smo sami skrojili ili izabrali zbog straha, nesigurnosti ili kompleksa manje vrijednosti. Izvanjsko se transponira u nutrinu. Prve godine svećeništva vrijeme je u kojemu konačno moramo razumjeti da smo pojedinačne osobe, da nas izvanjska događanja ne smiju pogađati toliko da posve uvjetuju naša djelovanja, osobito ne kolektivne odluke. U poniznost, u autentično prosuđivanje sebe, spada čistoća naših motiva, priznanje uzroka naših postupaka, sagledavanje stvarne naše sposobnosti, prihvaćanje naših granica. Upoznati sebe, znači razumjeti i prihvatiti nužnu neovisnost i osobnu slobodu kao Božji najveći dar.

² Preuzeto: Peter Klasvogt, «Hoffe auf den Herrn und sei stark!» (Ps 27,14). *Was für Priester braucht das Land?*, u: *Anzeiger für die Seelsorge. Zeitschrift für Pastoral und Gemeindepraxis* CXIII. (2004.) 5, 18-23.

³ O autentičnosti s psihološke strane, osobito kod C. G. Junga vidi: Chester P. Michael, *An Introduction to Spiritual Direction. A Psychological Approach for Directors and Directees*, Paulist Press, New York – New Jersey 2004., 46-52. 126. 129.

2. Druga važna stvar našega duhovnoga života jest povezivanje našega stvarnoga stanja s onim što od nas zahtijeva Isus kroz svoj život, što od nas traži evanđelje. Mogli bismo to nazvati i u širem smislu kao *odnos s Bogom* ili duhovni život u užem smislu. I prije naših svakodnevnih molitava, koje su nezaobilazne za zdravu duhovnost, jest unutarne razgovaranje s Bogom. To znači uvijek iznova i sa svakim vanjskim postupkom promatrati koji je Božji plan s nama, ili ako bismo kazali drugačije, to znači da naši postupci uistinu imaju vjerničku motiviranost. Sigurnost našega poziva ne leži u činjenici da obavljamo religioznu službu, da stalno izgovaramo i služimo se Božjim ili Kristovim imenom, nego u slobodnom pristajanju na Božji put s nama i s našim vjericima kojima služimo. Možemo odnos s Bogom uobličiti i u pitanje: Što mi to kada kažemo Bog uistinu mislimo i u koga to stvarno vjerujemo? Molitva, kao razgovaranje s Bogom, važna je u dijalektici Božjega dolaska i Božjega traženja, inače ćemo «izgubiti» skrivenoga Boga. Nestat će nam u moru naših poslova i sitnica, upravo onako kako se danas i osjeća da je Bog iščeznuo iz našega suvremenog života. Nije dostatno da se uljuljamo kako smo s Bogom, nego kao i sa svakim odnosom i taj odnos treba njegovati, posebno zato što je to tako delikatan, jer Bog je osoba koja nije dostupan našim tjelesnim osjetilima.

Za poteškoće koje nastaju u duhovnom životu čini mi se prikladno razmišljanje duhovnoga pisca Thomasa Mertona. On govori kako su *lijenost* i *kukavičluk* dva najveća neprijatelja duhovnome životu⁴ a koje mi se čine da upravo nagrizaju svećništvo prvih godina.

a) Merton najprije smatra da treba razlikovati *lijenost* i *kukavičluk* od opreza, jer se i *lijenost* i *kukavičluk* često maskiraju oprezom. Oprez je zacijelo jedna od najvažnijih vrlina duhovnoga života. On nas opominje da ne dođe do iscrpljujućih napora i istodobno nam kaže gdje treba uložiti cijeloga sebe. Dok *lijenost* bježi od svakoga rizika, oprez zahtijeva da se klonimo nekorisna rizika, ali zahtijeva od nas da preuzmemo rizik kojega vjera i Božja milost traže od nas. Zato je Isus govorio da se kraljevstvo Božje osvaja silom, da se određene stvari stječu visokom cijenom. U konačnome moramo riskirati sve da bismo sve zadobili (usp. 1 Kor 7,31).

⁴ Thomas Merton, *Thoughts in Solitude*, Farrar-Straus.Giroux, New York (1958.), 22-24.

b) Kod *kukavičluka* se događa da nas stalno stavlja u dvostrukost, na vaganje i ustezanje između Boga i svijeta, ili Boga i naše nemoći i grijeha. Ovdje vjera postaje računčijskim umovanjem a mi nikada i u ništa sigurni. Ustezanje je kukavičluk koje priječi i stvarnu nadu u Božju pomoć a onda i stvarnu molitvu. Kukavičluk nerijetko daje prednost silama svijeta, više inzistira i na vlastitoj grešnosti, nego nad snagom Božje ljubavi. Čemu duhovni život, čemu molitva kad se ništa ne može promijeniti – razmišljamo često u svome unutaranjem kukavičluku. Zacijelo, jačina nije kriterij našega poziva, kako dobro primjećuje Klasvagt. Uostalom nitko od pozvanih kroz čitavu povijest Pisma nije se osjećao jakim, nego su se od Boga pozvani ljudi smatrali slabima, grešnima, pa su zbog toga i izmicali Božjem pozivu i poslanju. Upravo iz iskustva pozvanih kroz povijest valja uvažiti da je prvome mjestu Božji poziv, njegovo vjerno obećanje pratnje, totalitet njegova zvanja, a ne potencijalna mogućnost poteškoća ili naših grijeha.⁵ Oslonjenost na Boga daje našem pozivu onu unutarnju sigurnost da se i u promjenjivosti vremena i situacija ne strašimo ni za sebe ni za budućnost, da se unatoč izvanjskim neuspjesima, pa čak i kada sve govori o uzaludnosti našega poslanja, usmjerujemo uvijek iznova prema budućnosti s Bogom.

3. U kontekst duhovnosti ulazi i tematika zavjeta čistoće odnosno celibata. On proizlazi iz cjeline naše osobe i totaliteta duhovnoga života i ne smije ga se razumijevati kao dodatni teret ili prikačena nepoželjna problematika naše duhovnosti. Danas se često misli da je celibat glavnim uzrokom nedostatka svećenika. Kardinal Lehman s pravom primjećuje da iako celibat igra važnu ulogu, nedostatak svećenika nije uzrokovan samo time. Riječ je o nemogućnosti da se bez pridržaja opredijelimo, o životnoj spremnosti da se čovjek ne zauzme samo za vidljivu Crkvu, nego ponajprije za odnos s Bogom, kao što je slično nedostatak u potpunome opredjeljenju za brak.⁶ U prvim godinama svećeništva i na tom delikatnom području odigrava se drama ne samo ona izvanjska nego drama naše vjere. I to područje naše osobnosti treba postati prostor Božjega djelovanja. Naime, mnogi od nas

⁵ Peter Klasvagt, «*Hoffe auf den Herrn und sei stark!*» (Ps 27,14). *Was für Priester braucht das Land?*, 18.

⁶ Usp. Karl Lehmann, *Es ist Zeit an Gott zu denken*, Herder, Freiburg 2000., 68-69.

selektivno pripuštamo Boga u naš život, tako da područje zavjeta čistoće kao i cjeline tjelesnosti izuzimamo iz Božjega dohvata. No, ako ima koje područje naše egzistencije tako izloženo našem raspolaganju, našoj slobodi i moći, i istodobno što toliko izmiče svakom zaposjedanju, gdje dotičemo nepremostive granice, dakle mogućnosti novoga i sunovraćivanja u vlastitu oprečnost, onda su to upravo tjelesnost i seksualna energija. Prve godine svećeništva su vrijeme unutarnje turbulentnosti i još jačega intenziteta na tom području. Tjelesnost i seksualna energija će biti razumljeni kao Božji dar, kao zbilja koju prožima vjera ili će se pojaviti kao remetilački faktor koji se ne da kontrolirati, nenasnosni prtljag naše osobnosti, ili kao skrivena, podmukla motivacija mnogih naših postupaka.

ZAJEDNIŠTVO

Terminom zajedništvo želim odrediti ne samo uski prostor zajedničkoga života na kojega smo pozvani, dakle ne samo naše zajedništvo u župskoj ili samostanskoj zajednici, nego zajedništvo koje činimo s našim vjernicima, društvom i čovječanstvom u cjelini. Svećenik, a to se zna često dogoditi, ne može živjeti izvan svoga svijeta u nekakvom zaštićenom svijetu, niti biti onaj koji će bježati u sigurnost duhovnoga života a da pri tome sa sobom ne nosi sav svijet. Pastoralni posao kako ga razumijeva GS – kao empatično zalaganje za suvremene ljude – treba karakterizirati i današnje svećenike. To, međutim, ne znači da se neće razlikovati od svjetovnih trendova u razumijevanju čovjeka i smisla njegova života. Imamo dakle na jednoj strani određenu vrstu eskapizma, neulaženja u problematiku ni sebe samoga ni naših suvremenika, a s druge strane svjetovnu prilagodbu koja nije sumjerljiva evanđeoskom zahtjevu razlikovanja od svijeta. Bit će nam to jasnije ako razmotrimo što bi trebalo resiti svećeničko zajedništvo, odnosno što bi trebalo stajati u podnožju pastoralnoga djelovanja.⁷

a) Ponajprije svećenik je svjedok vjere, čovjek *«kompetentan» u transcendenciji*, svjedok onostranosti, svjedok jedne druge dimenzije, najčešće zaboravljene ili prekrivene mnogovrsnom

⁷ Ovdje se služim člankom: George Augustin, *Priester als Zeugen der Gegenwart Gottes*, u: *Anzeiger für die Seelsorge. Zeitschrift für Pastoral und Gemeindepraxis* CXIII. (2004.) 5, 5-9.

zauzetošću i jurnjavom za ovozemaljskim dobrima.⁸ On je oduševljeni pobornik širega smisla života nego što ga nude raznovrsne politike ili ovozemaljske antropologije. Iz zajedništva s Bogom, kao svjedok i navjestitelj Božje riječi, on se ne svodi na humanizam i etičnost koliko god oni izgledali čisti, časni i poštenu. Pri tome, on nije svjedok bilo koje transcendencije, niti bilo kojega Boga. Riječ je o Bogu koji se potpuno objavio u Isusu Kristu. Zato je svećenik svjedok Isusa Krista, apsolutnoga spasitelja. Pri tome je važno uvidjeti da sve svoje postupke svećenik tako čini ne da samoga sebe producira nego da na vidjelo iziđe Isus Krist, jedinstvena osoba i događaj u kojemu se na najpotpuniji način ostvaruje smisao ljudskoga života i događa susret Boga i čovjeka. Isusova poruka je životni sadržaj svećenikova djelovanja i života. Ne traži se, dakle, od svećenika da svoje djelovanje među ljudima usmjeruje tzv. svjetovnim stvarima nego svjedočenju Isusa Krista.

b) Svećenik je i *svjedok kršćanske zajednice, svjedok Crkve*. Nije nebitno kako se pojedini svećenik vidi u Crkvi i kako razumijeva vlastitu crkvenost. Kao da je poslije II. vatikanskoga koncila sva crkvenost opet u rukama crkvene institucije, osobito biskupa, dok se crkvenost ne postiže u horizontalnom smislu. Činjenica je da je jedno od najproblematičnijih područja suvremene teologije upravo ekleziologija, a na našem području pogotovo. Netko će uživati u napadima i smatrati ako ga se napada da ima pravo. Netko će opet izvući se iz te problematike i kazati da se ona odnosi na druge – drugi su odgovorni za Crkvu i njezin izgled. Netko će vjerničkom zauzetošću nastojati da Isus Krist bude prepoznatljiv u njegovoj Crkvi. Netko će opet izjednačavati, ako ne i na veću razinu stavljati Crkvu a ne Boga ili Isusa Krista, premda je riječima iskazivao tradiranu ortodoksiju. Biskup Kamphaus upravo u knjizi o svećeništvu sasvim jasno podvlači da je Crkva kao zajedništvo vjernika bezuvjetno nužna, ali da ona nije Bog, niti cilj vjere, nego je u najistinitijem smislu «prolazna», sredstvo i put k cilju. Svećenici nisu najprije služitelji Crkve nego Isusa Krista u Crkvi.⁹

⁸ Kamphaus, služeći se filozofskom terminologijom, pravi razliku između djelovanja s učinkom, uređivanja, završavanja, organiziranja, jednom riječju dovršavanja nečega iz nekoga materijala (*herstellen*) i na drugoj strani predstavljanja (*darstellen*) koje se ne iscrpljuje u činjenju (*machen*) (Franz Kamphaus, *Priester aus Passion*, Herder, Freiburg-Basel-Wien³1994., 57).

⁹ «Eine ganz einfache Wahrheit hilft mir, die Kirche zu sehen, wie sie ist: Die

Ovdje bih u obliku pitanja iznio još neku aktualnu problematiku crkvenosti koja se naravno ne odnosi samo na prve godine svećeništva, nego uopće na suvremeno razumijevanje Crkve. Razumijeva li naime današnji svećenik Crkvu tek parcijalno ili u njezinom katoličkom integritetu? Je li ona za njega samo lokalna, župska, provincijska ili tek Crkva onoliko koliko prostora pokriva dijecezanski biskup, ili je posve nacionalna Crkva koju više određuje politika nego evanđelje? Ne postoji li, s obzirom na crkvenost, raskorak između onoga što se u Vjeronanju ispovijeda i onoga kako se praktično djeluje? Smatra li se svećenik voditeljem zajednice, funkcionarom, animatorom ili moderatorom zajednice? Daje li svjedočanstvo službe ili istinsko osobno svjedočanstvo vjere? Je li mu stalo do vjerodostojnosti vlastite Crkve i promatra li je u kategorijama moći, ili samo institucije ili zajednice služenja i svjedočenja, glasnogovornice nemoćnih ili za svoga sugovornika ima samo političke i ekonomske moćnike svijeta. Drži li se svoje župe kao vlastitoga lena, dok ga druge crkvene zajednice ne samo u vlastitoj zemlji ili narodu, nego i izvan zemljopisno-nacionalnoga kruga uopće ne zanimaju? Kolika je dakle identifikacija s Crkvom ili smo povukli dobru razdjelnicu što je i tko je uistinu Crkva i tko je po našem mišljenju crkven. Imamo li osjećaja za one koji stoje na rubovima ili čak izvan Crkve, a koji traže prostor i zajednicu pripadanja? Ili smo mi slični onima koji stoje na vratima Kraljevstva Božjega pa niti sami ulaze niti drugima dopuštaju Božju blizinu? Ako je Isus svoje učenike poslao po svem svijetu, izvire li misionarski duh Crkve iz evanđelja ili se crkvenost gradi na načelu svjetovnosti, nacionalnih granica i čistunstva? Koga smo mi to «obratili» ili barem ponudili mu uvjerenje da živimo zadovoljno u svojoj vjeri, ne iz trgovačkoga prozelitizma ili fanatizma, nego iz dijeljenja s drugima koji i ne misle i ne vjeruju kao mi, one radosti vjere koja nas same pokreće? Ako je Crkva po svojoj biti misionarska iz sigurnosti nađena puta, zašto se onda naša narodna Crkva usmjeruje više na sigurna mjesta nacionalne zaštite a ne odlučuje se za pomoć onim mjestima i župama gdje je teže?

Kirche ist nicht Gott. Sie ist nicht das Ziel des Glaubens, sie ist im wahrsten Sinne des Wortes 'vorläufig'. Zweifellos ist sie als Gemeinschaft der Glaubenden unbedingt notwendig. Ohne die Menschen, die vor mir geglaubt haben und mit mir glauben, wäre ich nicht der, der ich bin und möchte... Aber sie ist nicht Gott. Wir sind nicht zuerst Diener der Kirche sondern Diener Jesu in der Kirche» (Franz Kamphaus, *Priester aus Passion*, Herder, Freiburg-Basel-Wien ³1994., 36).

c) Osim svjedočanstva transcendencije, dakle objave Boga u Isusu Kristu, osim svjedočanstva crkvenosti kao prostora i vremena gdje je nazočan živi Isus Krist u zajednici, svojoj riječi i sakramentima, svećenik *svjedoči općeljudsko zajedništvo*. Ovim iskazom ne misli se naravno na solidarnost s patnjama čovječanstva koja bi se izgubila samo u teorijskim argumentima bez konkretnosti, ili da je riječ o zanesenom kozmopolitizmu, nego da se i razumije i uzljubi ljudske stvorenost, kao ljudski egzistencijal kako bi kazao Rahner. To je osobito važno u našoj domovini koju dijelimo s ljudima drugih religija. Svećenikovo se katoličanstvo očituje tako u iskustvo i svjedočenju univerzalnoga ljudskoga koje se ne izražava samo u ljudskome traženju Boga, nego i u ljudskim padovima, zabludama i grijesima. Svećenik je transparentan čovjek koji se ne skriva iza umjetne savršenosti nego sa svojom braćom dijeli i svoju vlastitu nemoć, svoju ranjivost i grešnost. Svećenik koji je nedodirljiv, kojega ne pogađa muka drugih ljudi, koji je postao bezosjećajan i nepristupačan, s kojim se ne može razgovarati, teško da se i može zvati svećenikom.

On je svjedok odgovornosti za svijet, svjedok odgovorne i aktivne nade, u vjeri utemeljene nade veće od najoptimističnijih zemaljskih projekata, svjedok širega horizonta smisla nego se oni svakodnevno suvremenicima nude. Iz odnosa s Isusom Kristom proizlazi njegovo oduševljenje da u svijetu u kojem djeluje da su zlo i beznađe, depresija i bezperspektivnost jači od dobra, otvara nove putove. Svojim načinom života ohrabruje ljude i za onaj smisao protiv kojega se ponekada udružilo sve zemaljsko. Svećenik će se pokazati solidarnim s ljudima svoga kraja i vremena, ali im se neće dodvoravati ili podilaziti kolika god njihova patnja bila. Ovo je dio svećenikove duhovnosti, a ne dodatna tehnika ili metodologija kako svladati razlike među ljudima i učiniti sve vlastitim. On se vježba u prijateljevanju i odnosima, ostaje vjeran danim obećanjima, pruža utjehu i razumijevanje za ljudske slabosti.

d) S obzirom na svjedočenje zajedništva jedna vrlo važna stvar jest i otvorenost za suradnju i timski rad, *život i rad u užem zajedništvu*, dakle s drugim svećenicima a i vjernicima laicima. U nekim zapadnim zemljama, osobito u Njemačkoj, sve se više uviđa da je samotnički život svećenika nebiblijski i nekršćanski, pa mnogi svećenici žive zajedno u jednoj župskoj kući. Dakle, premda moderni život u informatičkoj i komunikacijskoj kulturi omogućava bolju i bržu povezanost, ipak se sve više osjeća

potreba ljudske blizine i zajedničkoga života, izmjene iskustava i opuštenoga druženja u zajednici. Zajednički život odslikava duhovnost u cjelini. Govorilo smo da za duhovni život velika poteškoća nastaje u lijenosti i kukavičluku. Ništa manja jest i u samostalnom određivanju života. Ne zna se što je gore ili ako svećenik ne razvija svoje talente ili ako se usmjeri samo na svoje talente i razvijanje sebe bez gledanja što su potrebe njegove zajednice, Crkve ili njegova društva u cjelini. Ima naime ljudi koji svoju osobnost razvijaju samo u jednom smjeru. To može biti propovijedanje, teologija, duhovnost, samo druženje. Točno je da svatko od nas ima dar ili veće darove za nešto. No naši talenti su sredstva a ne ciljevi. Događa se naime da se neki svećenici ne služe svojim talentima nego sami postaju robovima i služe svojim talentima i traže od drugih da isto to čine.

U gornjem smo dotakli tek dio svećeničke biografije. Poteško je obuhvatiti sve ne toliko što bi naši životi bili silno bogati, nego ponajprije zbog toga što se Netko drugi, nama tako blizak a opet Nepoznat upleo u naš život i što, htjeli mi pobjeći kao Jona ili Petar, sustiže nas blago na svim našim avanturama i zove nas natrag k sebi da bismo iz toga zajedništva krenuli k braći ljudima. Možda bi u ovom vremenu vrijedilo zastati, vrijedilo prestati pozivati druge na mirniji život a mi nastaviti jurnjavu za neučinkovitim. Valjalo bi povjerovati da je moguća bolja budućnost ako smo sposobni promijeniti se, ako smo sposobni prestati raditi ono što nije u vjeri plodotvorno, ako smo otvoreni za novu dionicu života ako ne i za obraćenje. Bog uostalom ne traži ono što nam je nemoguće, nego najbolje od nas, najbolje od naših i ograničenih talenata.